తుమ్మల్లో అస్తమయం

బయట ఎవరో అస్పష్టంగా, అనుమానంగా తలుపుతట్టారు

టేబులు ముందు కుర్చీలో కూర్చుని లెక్కలు రాసుకుంటున్న విశ్వానంద ఆ వైపు ఓ మారుచూసి—

"పాడులోకానికి అంతస్సును చూసేశక్తి నశించింది అంతా బాహ్యా చిహ్నాలు—వాటికి గౌరవం!" అనుకుంటూ, లెక్కల పుస్తకాలు అడుక్కినెట్టి, అక్కడినుంచి భాగవతాన్నీ, భగవద్గీతనూ బైటకిలాగాడు భాగవతాన్ని పైన పడవేసి, భగవద్గీత పేజీలు తీసిచూస్తూ—

"ఎవరో? లోపలికి రావచ్చు" అన్నాడు

దాదాపు పాతిక సంవత్సరాల యువకుడు తలుపుతోసుకొని గదిలో అడుగుపెడుతూ విశ్వానందకు నమస్కరించాడు

విశ్వానంద భగవద్గీత మీాదనుంచి తల పైకెత్తి "ఏం పని?" అని ప్రశ్నించాడు

"తమవద్ద క్లర్కుపోస్టు ఖాళీగా వుందని "

యువకుడు మాట పూర్తిచేయకుండానే, విశ్వానంద భగవద్గీతను టక్కున మూసేసి "ఆఁ! ఆఁ! ఖాళీవుంది రా! కూర్చో" అని కుర్చీ చూపించాడు

ఎంతో నమ్రతతో అణకువతోవచ్చి ఆ యువకుడు ఎదురుగావున్న కుర్చీలో కూర్చున్నాడు

"నీ పేరు?"

"కృష్ణారావు"

"ఎంతవరకు చదివావ్?"

"స్కూల్ ఫైనల్—"

"కాని ప్యాసవలేదు? ఆఁ!" విశ్వానంద సూటిగా ఆ యువకుడి ముఖంలోకి చూస్తూ, యీ ప్రశ్న వేశాడు

"ప్యాసవలేదు రెండుసార్లు తప్పాను" బెదురుగా ఆ యువకుడు అన్నాడు

విశ్వానంద విజయోత్సాహంతో అతడివంక చూస్తూ—

"నాకు తెలుసు, అందుకనే నిన్ను సూటిగా 'ప్యాసవలేదు గదూ అని అడిగాను నిజం తెలుసుకోవాలని నీకుంటే—నువ్వు మూణ్ణోమారు పరీక్ష కెళ్ళినా ప్యాసయే వాడివి కాదు"

ఒక నిమిషం యిద్దరూ నిశ్శబ్దంగా వూరుకున్నారు విశ్వానంద భాగవతాన్ని చేతిలోకి తీసుకుంటూ " 'ఏ విధి బాటువడ్డ గలదే భువి నల్పునకున్' అన్న పద్యం వచ్చా?' అన్నాడు

కృష్ణారావు కుర్చీలో విసుగ్గా యిటునుంచి అటు జరిగాడు తలవంచుకునే "చదివినగుర్తు కాని మర్చిపోయాను!" అన్నాడు

"నీకు కర్మసిద్ధాంతంలో నమ్మకం వుందా?"

కృష్ణారావుకు తల దిమ్మెత్తిపోయింది స్ఫుటంగా ముఖం మీాద కనిపించే విసువుతో అతడు విశ్వానందవంక చూశాడు విశ్వానంద ఒక చిరునవ్వు నవ్వి——

"ఉద్యోగంకోసం వచ్చిననిన్ను యీా ప్రశ్నలు ఎందుకేస్తున్నానో నీకు అర్థంకాకపోవచ్చు నా ప్రశ్నలకు నీవు యివ్వబోయే జవాబులుకూడా నాకు తెలుసు మొదట్లోనే చెప్పాను-స్కూల్ ఫైనల్ ప్యాస్ కాలేదని కాని ఎందు కడుగు తున్నానంటే——"

విశ్వానంద కుర్చీలోనుంచి లేచి బీరువా దగ్గిరకు వెళ్ళాడు కృష్ణారావు ఆశ్చర్యంతో, భయంతో అతడివైపు చూస్తున్నాడు విశ్వానంద బీరువాలో నుంచి ఒక పెద్దకాయితాల కట్టను లాగుతూ——

"ఈ విద్యాలయం పేరు నీకు తెలుసుగదా!" అన్నాడు

"తెలుసు విశ్వానంద వృత్తివిద్యాలయం" కృష్ణారావు తడబడుతూ ప్రత్యుత్తరం యిచ్చాడు

"అంటే-"అంతటితో ఆమాట ఆపి, విశ్వానంద కాయితాల కట్టతో వచ్చి, తిరిగి కూర్చొని ప్రారంభించాడు

"అంటే-వృత్తిపనులద్వారా మానవుల్ని ఆవిశ్వకర్త దగ్గిరకు చేర్చాలనేది, నా ఆశయం అంటే-నాలో యీా వుద్దేశం కలిగించిన, ఆవిశ్వసృష్టికారుని ఆశయం! ఆజ్ఞ! ఆకాంక్ష! అంటే-ఒక్క-మాటలో యీా విద్యాలయం, ఆపైన వున్న ఆలోకానికి, కిందవున్న యీాలోకానికీ ఒకనమ్మకమైన నిచ్చెన అన్నమాట కనక నీకు వుద్యోగం యిచ్చేముందు నిన్నుగురించి నీమాటల్లోనే తెలుసుకోవాలి, నాకు తెలుసుకునే సాధనాలు వేరే

వున్నా, వాటిని, పూరికేనీమాటల్తో సరిచూసుకోడానికి మాత్రమే వుపయోగించుకుంటాను"

కృష్ణారావుకు మాదీఫలరసాయనం దొరికితే బాగుండు ననిపించింది బలమైన దాహం కలిగి నాలుక పీక్కుపోసాగింది అతడు కుర్చీలోనుంచి లేస్తూ—

"మంచినీళ్ళు కావాలి" అన్నాడు

విశ్వానంద దూరంగావున్న కూజావైపు చేయి వూపుతూ "నాకు చాలా పనివుంది త్వరగా రా" అన్నాడు విసుగ్గా

తిరిగి సంభాషణ ప్రారంభమయింది ఈ సారి కృష్ణారావులో ఆ భయం, అనుమానం నశించి, కొంత ధీమాగా కూర్చున్నాడు

విశ్వానంద నోటు పుస్తకంమీద పెన్సిలు ఆనించి—

"నీ రాజకీయాలు—కమ్యూనిస్టువా?"

"అసలు నాకు రాజకీయాలు లేవు"

"అబద్ధం ఈ రోజుల్లో రాజకీయాలు లేని మనిషి అంటూ ఎవడూ వుండడు సోషలిస్టువా"

"కాదు కాని సోషలిజం అంటే కొంత అభిమానం"

"అలా దారికి రా!" విశ్వానంద పెద్దగా నవ్వి—

"నేనూ సోషలిస్టునే! కాని యీరోజు పత్రికల్లో ప్రచారమవుతున్న సోషలిజం కాదు నాది ధనికునిమధ్యా బీదవాని మధ్యా సమానత్వాన్ని సాధించడంకాక, దేవునిమాధ్యా మానవునిమధ్య సమానత్వాన్ని అంటే సోషలిజాన్ని సాధించడమే నా లక్ష్యం అంటే ఓ నూతనమైన అద్వైతం"

"క్షమించండి అవన్నీ నాకు తెలియవు"

"ఈ విద్యాలయంలో చేరినతరువాత అన్నీ నీకు తెలుస్తయ్

కమ్యూనిష్టువు కానందుకుమాత్రం సంతోషిస్తున్నాను మల యాలో వాళ్ళుచూడు! కన్సర్వేటివ్ ప్రభుత్వంక్రింద వుండ మంటూ పోట్లాడారు బాగానేవుంది కాని యీనాడు యింగ్లం డులో సోషలిష్టు ప్రభుత్వంవున్నా, దానికిందా వుండమంటూ పోట్లాడుతున్నారు! పూర్వజన్మలో చేసిన సుకృతాన్నిబట్టి ఈ జన్మలో అక్కడక్కడ కొద్దిమంది, ఐశ్వర్యవంతులుగాపుడతారు వాళ్ళను కూలదోయాలనడం, దైవశాసనధిక్కారం కాదా? వాళ్ళువాళ్ళు చేసుకున్న పుణ్యాన్నిబట్టి, యీ లోకంలో వాళ్ళకు తగినట్టుగా సౌకర్యాలు కల్గించే యీశ్వరాజ్ఞను ధిక్కంచడానికి వీళ్ళెవ్వరు?"

"మీరు రాజకీయాలు బాగా చదివారు కాని నేను "

"చాలు చక్కగా గ్రహించావు ఆ మాత్రం గ్రహణశక్తి నీకున్నట్లయితే నీవు వుద్ధరింపబడే అవకాశాలున్నయ్ ఇంత వరకు యిద్దర్ను-గడ్డునాస్తికులను నరకబాధలనుంచి కాపాడాను కాని కొంత ఆలస్యంగా-ఆఖరు నిమిషాల్లో దైవ ఆజ్ఞ!" అర్థ నిమీలిత నేత్రాలతో విశ్వానంద యింటికప్పువంక చూస్తు న్నాడు కృష్ణారావు రెండు నిమిషాలు ఆగి-

"నా వుద్యోగం మాట ఏమంటారు?" అన్నాడు విశ్వా నంద ధ్యానముద్రనుండి బయటపడి-

"నలభైరూపాయల జీతం, రెండుసార్లు భోజనం - యిష్ట మేనా?" అన్నాడు

"అంతా మీయిష్టం" కృతజ్ఞతతో కృష్ణారావు కళ్ళు మెరి సినై గొప్ప అంతస్సు, కాని, పైకి వట్టిచాదస్తుడులా కనబడు తున్నాడు గొప్ప హృదయం

విశ్వానంద భగవద్గీతా భాగవతాలను ఓపక్కకు నెట్టి అడుగునుంచి లెక్కల పుస్తకాన్ని బయటకు లాగాడు ఆవర్జా పుస్తకాన్ని కృష్ణారావుకు చూపుతూ—

"ఈ పుస్తకం, యింకా దీనికి సంబంధించిన నాలుగైదు పుస్తకాలు నీ స్వాధీనంలో వుంటాయి లెక్కలు జాగ్రత్తగా రాయడమే నీపని ఈ పని ఎక్కువ టైము తీసుకోదు కనక తీరుబడి కాలంలో, పని వాళ్ళంతా సరిగా పనిచేస్తున్నారో లేదో నూలూ ఏకులూ, వాటన్నిటి విషయంలో తగినంత మెలకువతో జాగ్రత్తగా వుండాలి నీకు ముందే హెచ్చరిక యిస్తున్నాను— వాళ్ళంతా దొంగలు"

"పనివాళ్ళు ఎంతమంది వుంటారు ?"

"నలభైఅయిదు మగ్గాలు వాటిమీద పనిచేసేవాళ్ళు అరవై యిద్దరు అందరూ గజదొంగలు ఏమాత్రం ఏమరుపాటుగా వున్నా మగ్గంతో కూడా పారిపొయే సరుకు"

కృష్ణారావుకు భయం కలిగింది అంతమంది పనివాళ్ళు నిజంగా అలాంటి దొంగలే అయితే తను వొక్కడు ఎంత జాగ్రత్తగావుండి మాత్రం, ఏం చేయగలడు ? అయినా ఏదో విధంగా పని చేయాలి తప్పదు మంచి వుద్యోగమే దొరికింది కనీసం యింటికి పాతిక రూపాయలన్నా పంపుకోవచ్చు

"ఏమిటి ఆలోచిస్తున్నావ్ ?" విశ్వానంద గంభీరంగా అన్నాడు

"ఆఁ, ఏమీలేదు" కృష్ణారావు తడబడ్డాడు "ఉండేందుకు ధాము——"

"రూము కాదు మంచి యిల్లు యిస్తాను ఆ పడమటి వైపున తుమ్మచెట్ల పక్కనవున్న యిల్లు ఖాళీగానే వుంది"

కృష్ణారావుకు కంపరమెత్తింది వచ్చేటప్పుడు ఆ యింటి పక్కగానే వచ్చాడు చుట్టూ తుమ్మచెట్లూ, జిల్లేడు మొక్కలూ—

"అక్కడ అన్నీ తుమ్మలూ, జిల్లేడు మొక్కలూ"

విశ్వానంద ఆశ్చర్యంగా అతడివంక చూస్తూ "అవి లేంది ఎక్కడ? ఈ విద్యాలయం వుద్దేశ్యం యిదివరకే చెప్పాను భగవంతుడి సృష్టిలో, దృష్టిలో గులాబీ చెట్టుకున్న విలువ తుమ్మచెట్టుకూ వుంది మల్లె మొక్కకున్న ప్రయోజనం జిల్లేడు మొక్కకూ వుంది ఈశ్వరరూపమైన ప్రకృతిని పాడుచేయ దలుచుకోలేదు అందుకనే యీ విద్యాలయం చుట్టూ వున్న నలభై ఎకరాల పొలాన్నీ అందులోని వృక్షజాతుల్ని వున్నవి వున్నట్టుగానే వుంచాను"

"కాని ఒంటరిగా రాత్రిపూట అక్కడ వుండడమంటే"

తక్కిన మాట విశ్వానంద నవ్వులో వినబడకుండా పోయింది

"భయం! అంతేనా అబ్బాయ్ నేను చెప్పేది విను ఈశ్వరుడిమీద భక్తివిశ్వాసాలు మనకున్నంతవరకు ఆయన్ని కూడా మనం లెక్కచేయవలసిన అవసరం వుండదు! నన్ను గురించి ఎన్నో కాకులు ఏమేమో కూస్తున్నాయి ఎన్నో కుక్కలు ఏదేదో మొరుగుతున్నాయి నేను లెక్క చేస్తున్నానా? రెండు మగ్గాలతో పని ప్రారంభించి యిప్పుడు ఆంధ్రదేశానికంతకీ—వాళ్ళకు కట్టాలని యిష్టముంటే, అందుకు సరిపోయేటంత బట్ట తయారు చేయిస్తున్నాను"

"నన్ను మీరు సరిగా అర్థం చేసుకోలేదు నేను చెప్పేది 'అక్కడ రాత్రిపూట ఒంటరిగా వుండడం భయం' అని"

"ఓహో! అదా? నేను అప్పుడప్పుడు ఏదో ఆలోచిస్తూ ఏమో మాట్లాడుతుంటాను చీకటిలో ఒంటరిగా అక్కడ వుండడం భయం అని— అంతేనా?"

"అదే నేను చెప్పదలచుకుంది" కృష్ణారావు ఆశగా అతడి వంక చూశాడు

"నీవు భయపడవలసింది ఏమీ అక్కడలేదు మానవుడి కల్మషహస్తంచేత తాకబడని నిర్మల ప్రకృతి అది బహుశా దేవుడి సృష్టిదినంనుంచి యీనాటివరకు అందులో మానవుడు గొడ్డలి గాని, కొడవలి గాని చేతబట్టుకొని ప్రవేశించి వుండడు సూర్యుడు అస్తమించేటప్పుడు ఆ తుమ్మలగుండా ఎప్పుడైనా చూశావా?"

"లేదు" ఏ భయంకరదృశ్యాన్ని వర్ణించబోతున్నాడో అని కృష్ణారావు నిశ్చలంగా విశ్వానంద వంక చూస్తున్నాడు విశ్వానంద ఓ రీము కాయితాన్ని టేబిలుమీదనుంచి పైకెత్తి—

"ఇదిగో! వీటిల్లో రాసిందంతా ఆ ఒక్క దృశ్యాన్ని గురించే సూర్యుడు పడమటి కొండచాటుకు వెళ్ళేటప్పుడు, క్రిక్కిరిసివున్న ఆ తుమ్మచెట్లగుండా అతడు ప్రసరింపజేసే కాంతి పుంజాల్ని చూస్తూంటే— మనలో ఏమాత్రం భావనాబలం వున్నా, మన హృదయంమీద గుద్ది కరిగింప జేస్తుంది ఈశ్వరుడు మానవుడిని ఆవరించివున్న చీకటితెరను తొలగించడానికి చేసే ప్రయత్నంలా తోస్తుంది మనకు హృదయం వుండాలి! ఈశ్వరప్రేరణకావాలి! చూడు! ఇరవై దస్తాలకు పైనవున్న

యీ కాయితాలలో రాసిందంతా తుమ్మల్లో ప్రొద్దు గ్రుంకడాన్ని గురించే— వీలున్నప్పుడు ”

“ఏ పత్రికకైనా పంపారా ?” కృష్ణారావు నాలుక కొరుక్కున్నాడు అప్రయత్నంగా వచ్చిన ప్రశ్న

“పంపాను కాని గులాబీ పువ్వులమీదా, సంపెంగపొదల మీదా రాసిన కవిత్వాన్ని చదివి, సంతోషించే యీనాటి సంపాదకులకు— వట్టి ముడిప్రకృతిమీద, వున్నదున్నట్టు రాసే కవిత్వం గుటకపడుతుందా? అయినా నేను నిరుత్సాహ పడను దైవప్రేరణవల్ల రాయబడిన యీ కవిత్వం బహిర్గతమయే బాధ్యత ఎప్పటికైనా ఆయనే చూచుకుంటాడు ”

అతడి ఆత్మవిశ్వాసాన్ని చూసి కృష్ణారావు ఆశ్చర్యపడ్డాడు

“రాత్రిపూట ఒంటరిగ అలాంటి ప్రదేశాల్లో వుండే అలవాటు యింతవరకు నాకు లేదు వీలు చూసి యింకో యిల్లు యిస్తే బావుంటుంది ” కృష్ణారావు దీనాతిదీనంగా అడిగాడు విశ్వానంద పుస్తకాలు సర్దివేస్తూ—

“ఇంత చెప్పినతరవాత కూడా నీవు యిలా అడగడం బాగా లేదు సృష్ట్యాదినుంచి యీనాటివరకు మానవుడిచేత తాకబడని నిర్మలప్రకృతి ! అలాంటి ప్రదేశంలో తిరిగేశక్తులు— శక్తులంటే పోలేరమ్మ పెద్దేటమ్మ శక్తు లనుకునేవు— అవి గాదు ఆ భగవచ్ఛక్తులు, అలాంటి నిగూఢ ప్రకృతివెనక తిరుగుతుంటయ్ ఈ కలియుగంలో మనకై మనమే ప్రయత్నంచేసి దేవుడికంటపడాలి ! ఆ అవకాశం— ఆ యిల్లు నీకు యిస్తుంది” మాట పూర్తిచేసి విశ్వానంద ఒక తాళము, చెవి, కృష్ణారావు చేతికి యిచ్చాడు

ఆ రాత్రి కృష్ణారావుకు నిద్దర పట్టలేదు తాళంతీసి యింట్లోకి అడుగుపెడుతూనే కట్లపామును చూశాడు ఇల్లంతా పందికొక్కులు తవ్విన కన్నాలూ, గోడలనిండా పగుళ్ళూ, వాటిని ఆనుకుని బయట జిల్లేడు మొక్కలూ, గచ్చపొదలూ తుమ్మ చెట్లూ చిన్న చిన్న పొదలూ— అంతా ఓ భయంకర దృశ్యంలా అతని మనస్సులో హత్తుకుపోయి, కన్ను మూయడానిక్కూడా భయపడే స్థితికి వచ్చాడు

సరిగా అర్ధరాత్రికి అప్రయత్నంగా అలా కళ్ళు మూతపడే సరికి బయట ఏదో శబ్దం వినబడింది అతడు వేగంగా కొట్టుకుంటూన్న హృదయంతో, లాంతరువత్తి కొంచెం పెద్దదిగా చేసి, చెవులు రిక్కించి విన్నాడు

గోడ పక్కనే ఏదో పోరాటం ప్రారంభం అయింది ఏమై వుంటుంది? ముంగిస చేసే కీచు శబ్దం! పందికొక్కుల గోంద్రు! కొద్దిసేపట్లో యింకేదో కొత్తశబ్దం 'క్రక్, క్రక్' అంటూ వినబడసాగింది అది జముడుకాకి! 'సృష్ట్యాదినుంచి మానవుడి చేత తాకబడకుండా మడికట్టుకు కూచున్న ప్రకృతి! అంత భయపడుతూ వున్న స్థితిలో కూడా, అలాంటి ఆలోచన తనకు కలిగినందుకు నవ్వుకున్నాడు

మసక మసక చీకటి వుండగానే ఎవరో తలుపు తట్టారు కృష్ణారావు చాపమీదినుంచి లేచివెళ్ళి తలుపు తెరిచాడు దాదాపు డెబ్బది సంవత్సరాల ముసలాడు నమస్కరిస్తూ లోపలికి వచ్చాడు

"కొత్తగా నిన్న వుద్యోగంలో చేరింది మీరేనా?" కొత్త అనే బిడియం లేకుండా, పక్కగా కూర్చుని ముసలాడు ప్రశ్నించాడు.

"అవును, నేనే" కృష్ణారావు, ముసలాడి చొరవకు ఆశ్చర్య పోయాడు

"ఆరు నెలల్లో యిద్దరు మీబోటి పడుచువాళ్ళు యీ యింట్లోనే ఆఖరిసారిగా వూపిరి పీల్చారు"

కృష్ణారావు మాట్లాడలేదు అతడికేదో లోతు తెలియని అగాధంలోకి జారుతూన్నట్టు తోచింది

"ఇక్కడ నేను పదిహేను సంవత్సరాలనుంచి పని చేస్తున్నాను ముసలివాణ్ణి అయ్యాను ఇక్కడే చచ్చిపోతాను కాని నీబోటివాళ్ళు యిక్కడినుంచి తప్పుకోవడం మంచిది రోగం వస్తే మందు యిప్పించేవాళ్ళుకూడా లేరు" ముసలాడు కృష్ణారావు వైపుకన్నా చూడకుండా మాట్లాడేస్తున్నాడు

"మందు కూడా యిప్పించే దిక్కెందుకు లేదు? విశ్వానంద గారు" విసుగ్గా తల వూపుతున్న ముసలాణ్ణి చూసి కృష్ణారావు మాట మధ్యలో ఆపేశాడు

"నేను ఏడుగంటలకల్లా పనికిపోవాలి అందువల్ల నీకు కొద్ది మాటల్లో యిక్కడి పరిస్థితి చెప్పేస్తాను తరవాత నీయిష్టం కూర్చో"

ముసలాడు యిల్లు తనదైనట్టు కృష్ణారావును చాపమీద కూర్చోమని ఆహ్వానించాడు తలుపు గడివేయమని చెప్పి, సగంకాల్చిన ఎంగిలి చుట్టను ముట్టించి ప్రారంభించాడు

"నీకు ఎంతజీతం యిస్తానన్నాడో అది నాకు చెప్పనవసరం లేదు ఇక్కడే భోజనం ఏర్పాటువుంది గనుక నెలాఖరుకు నీవు డబ్బడిగితే - 'ఏం చేసుకుంటావ్? నీపేర జమకట్టి వుంచుతాలే' అంటాడు"

"నలభైరూపాయలు యిస్తానన్నాడు నేను యింటికి కొంత పంపుకోవచ్చు ననుకున్నాను"

"అదేమిటా సాగదు 'కావాలంటే యీ నాలుగు రూపాయలు తీసుకో – తతిమ్మా డబ్బంతా ఆఖరుకు వెళ్ళబోయేటప్పు డిస్తా నంటాడు గట్టిగా అడిగితే – అసలు యిక్కడ నీకున్న ఖర్చేమిటో సిగరెట్టు తాగే అలవాటువున్నదని అంటే – అంప వల్లకలిగే అనారోగ్యం, యింటికి డబ్బు పంపుకోవాలంటే – ఎవరికాళ్ళమీద వాళ్ళు బతకవలసిన అవసరం–అంతా అద్వైతం, చిత్తు సత్తు"

ముసలాడు అనాఘ్యుడులా వున్నాడు కృష్ణారావుకు అనుకోకుండానే అతడిమీద గౌరవం నమ్మకం కలిగింది

"ఇద్దరు చచ్చిపోయారన్నావ్ ఎందువల్ల? జబ్బుచేశా?"

"జబ్బుచేసే కాని మందు యిప్పించే దాతవుంటే జబ్బు చేసిన ప్రతివాడూ చావడు"

"మరి వాళ్ళెందుకని మందు తీసుకోలేదు"

"వాళ్ళు మందు తీసుకోక పోవడంకాదు, వాళ్ళు చస్తూకూడా మందుకావాలంటూనే చచ్చారు ముసలాడు గట్టిగా గోడమీద వుమ్మేశాడు "అంతా సత్తు, చిత్తు'

"డాక్టరు అందుబాటులో లేడనుకుంటాను"

"డాక్టరు లేకకాదు నీవు విశ్వానందగారంటున్నావే, ఆయనకు, వాళ్ళరోగం మందులవల్ల కుదిరేదికాదని నమ్మకం ఆయనేమో శాస్త్ర పడిసెంపట్టినా డాక్టరుచేత అయిదారుసార్లు పరీక్ష చేయించకోని మందు తీసుకుంటాడు కారణం, ఆయన తన ఆత్మను, శరీరాన్ని ఈశ్వరుడికి అంకితం చేశాడు కనక, ఆయన

కోసం వాటిని కాపాడాలి! ఇక నువ్వూ నేనూ శరీరాన్ని, ఆత్మను ఆ దేవుడికి స్వాధీనంచేయు లేదు కనక, అది జరిగేవరకూ రోగంవచ్చినా మందులూ మాకులూ తీసుకోగూడదు ప్రార్థన చేయాలి "

"అంటే?"

"అంటే సత్తు చిత్తు! ఆత్మ-పరమాత్మ! కర్మ పూర్వజన్మం! నాకు యీ పదిహేను సంవత్సరాల్లో చాలా వేదాంతం అబ్బింది "

ముసలాడు చుట్ట అవతలపారేసి లేస్తూ—

"సాయంకాలం వచ్చి మాట్లాడతాను వేళ అయింది పని కెళ్ళాలి "

"అసలు-ఆరు నెలల్లో ఆయిద్దరూ ఎలా చచ్చి పోయారో చెప్పలేదు "

ముసలాడు వంగి చాపను పైకెత్తి పరీక్షగాచూచి నవ్వుతూ అన్నాడు

"ఇదిగో యీ చాపమీదే వాళ్ళిద్దరూ ప్రాణాలు వదిలారు ఒకడు చస్తూ కూడా 'క్వినైన్ బిళ్ళలు, క్వినైన్ బిళ్ళలు' అనడం మానలేదు "

"రెండో అతను?" కృష్ణారావుకు అంతా ఓ భయంకర స్వప్నంలా వుంది

"రెండోవాడు అచ్చంగా నీలాగా, సన్నగా వుండేవాడు అయితే నీకన్న కాస్త ఎరుపు ఎంత హుషారైన మనిషి! అందర్నీ నవ్విస్తూ వుండేవాడు "

"అతడికి ఏం జబ్బుచేసింది?"

"న్యూమోనియా అని అతనే నాకు చెప్పాడు వాళ్ళన్నయ్య ఎక్కడో డాక్టరనీ–తనకూ కొంత వైద్యం తెలుసనీ అంటూండే వాడు కాని ఏంలాభం? జ్వరం వచ్చిన అయిదారు రోజుల్లా చచ్చి పోయాడు"

"మందు ఎందుకని యిప్పించలేదు?"

"మందు యిప్పించకపోయినా–కనీసం అతడు కోరినట్టన్నా విశ్వానందగారు నడుచుకున్నట్టయితే బతికేవాడనుకుంటాను న్యూమోనియా రోగికి చలిగాలి తగలకూడదని యీతలుపు–ఆకిటికీ మూయ మంటుండేవాడు కాని యీ ఆనందగారు–'ప్రకృతి ప్రసాదించే గాలివెలుగుల్ని తిరస్కరించడానికి నీవెవడు? ఈశ్వర నామం జపించు' మంటూ అన్నీ బార్లా తీసివుంచుతుండే వాడు పాపం! అతడు ఆఖరిక్షణాల్లో 'గొంగళి! గొంగళి!' అంటూ ప్రాణం వదిలాడు"

కృష్ణారావు ఓ దీర్ఘమైన నిట్టూర్పు విడిచాడు

"కాని తరవాత విశ్వానందగారు చాలా బాధపడి వుంటాడు" అన్నాడు గడియ తీసేందుకు తలుపు దగ్గిరకు వెళ్ళిన ముసలాడు ఆగాడు—

"తరువాత బాధపడటంకాదు, వుత్సాహ పడుతున్నాడు తను యిద్దరు గడ్డునాస్తికుల్ని ఆఖరి క్షణాల్లో నరకబాధలనుంచి కాపాడానని అందరితో చెప్తుంటాడు ఆ క్వైనైన్ అంటూ చచ్చిన అతను, 'కృష్ణా అంటూ ప్రాణాలు వదిలాడనీ–గొంగళి, గొంగళి అంటూ మరణించిన అతను 'గోవిందా, గోవిందా' అన్నాడనీ అంతా సత్తు చిత్తు—"

తలుపుగడియ తీసి ముసలాడు బయటకు వెళ్ళిపోయాడు

ఆ పగలల్లా కృష్ణారావు మానసికంగా చాలా బాధపడ్డాడు ఇంతకంటె మంచివుద్యోగం తన కెక్కడా దొరకదు కాని- ఆ ముసలాడు చెప్పినదంతా నిజమైతే తను ఎక్కువకాలం యిక్కడ వుండగలగడంగాని-అసలు వుండి బతకగలగడం గాని చాలా అనుమానాస్పదం ఇల్లంతా ఎంతో బీభత్సంగావుంది పైగా యిద్దరు ప్రాణాలు వదిలిన ఆ చావ! ఆ రాత్రంతా భయంకరమైన కలలతో నిదరపట్టక అమిత బాధపడ్డాడు కళ్ళుమూస్తే, జముడుకాకులు, తుమ్మచెట్లు, పందికొక్కులు, ముంగిసలు, కట్లపాములు—

మరుసటిరోజు సాయంత్రం తలుపుతీయగానే ఏదో పాము చర్రున గోడపగుళ్ళలోకి పోయి దాక్కుంది చిత్తుకాయితాలు మంటపెట్టి దాన్ని అక్కడనుంచి బయటకు వచ్చేటట్టుచేసి చంపాడు అదీ కట్లపామే! పదహారు కట్లు!

ఆరోజు రాత్రి ఎనిమిది గంటలకు, విశ్వానందను మామూలుగా ప్రతి పదిహేనురోజులకు, ఆరోగ్యం విషయమై పరీక్ష చేయడానికి వచ్చే డాక్టరు రామారావు కనబడ్డాడు ఆయనతో తనగోడంతా చెప్పుకుని, కనీసం మరోయిల్లు యిప్పించేందుకు విశ్వానందకు సిఫారసు చెయ్యమన్నాడు ఆయన కృష్ణారావువంక జాలిగా చూసి —

"ఆయనతో యిలాంటి విషయాలు నేను మాట్లాడను కావాలంటే నీకు జబ్బు చేసినప్పుడు కబురుచేస్తే వుచితంగా మందిస్తాను ఏదో కుర్రవాడివి".

డాక్టరు పోయేటప్పుడు కారుదాకా వెళ్ళి— "యిక మీరే నాకు దిక్కు"అన్నట్టు జాలిగా ఓ చూపుచూసి తిరిగి వచ్చాడు

ఆ రాత్రి తోడుగా పడుకునేందుకు ముసలాణ్ణి పిలుచుకొచ్చాడు తుమ్మచెట్లలోనుంచి జముడుకాకులూ, యింకా యేవో యితర జీవాలు మామూలుకంటె ఎక్కువ గోలచేసినై చూరుకింద జిల్లేడు చెట్లలో, గచ్చపొదల్లో వివిధ ప్రకృతి ప్రాణుల పోరాటం మధ్యమధ్య రాజీ—

బాగా పొద్దుపోయి, ఏదో కొంచెం కునుకుపట్టేటట్టు గావున్న దశలో కృష్ణారావుకు ఏదో కుట్టినట్టు—కాదు కరిచినట్టు తోచింది మామూలుగా ఎలుకలు కాలిగోళ్ళనూ చేతి గోళ్ళనూ తినడం రోజూ నిద్రలో వుండగా జరుగుతూనే వుంది కాని ఆ అనుమానం ఒక్క క్షణికంలో అతడికే నివృత్తి అయింది దుప్పటికింద, యిటూ అటూ వేగంగా కదుల్తూ, పారిపోయేందుకు ప్రయత్నం చేస్తోంది పాము! పెద్దగా కేక వేశాడు

కేక వింటూనే ముసలాడు ఎగిరి కూర్చున్నాడు కృష్ణారావు తడబడుతూండటాన్ని చూసి, లాంతరు వత్తి పెద్దదిగా చేసి దగ్గరకు తీసికెళ్ళాడు

లాంతరు వెలుగులో—దుప్పటి కిందనుంచి గోడ కన్నంలోకి చర్రున పరుగెత్తిన పామును ముసలాడు స్పష్టంగా చూశాడు నూనెపలుగుడు! కట్లపాముకంటె ప్రమాదకరం!!

వెలుగు చూస్తూనే కృష్ణారావు కూర్చున్నవాడల్లా వెల్లకిలా పడిపోయాడు అస్పష్టంగా 'రామారావు' అన్నాడు

ముసలాడు ఎలవగానే విశ్వానంద బయలుదేరి వచ్చాడు కృష్ణారావు చాపమీద మెలికలు తిరిగిపోతూ, ఏదో మధ్య మధ్య అంటున్నాడు

విశ్వానంద నిర్వికారంగా అతడి దగ్గరకు వెళ్ళి తలగడకింద చేయిపెట్టి వెతికాడు

"లేదు ! తలగడ కింద పెట్టుకుని పడుకోమని వానుమద్దండకం యిచ్చాను కాని ఆ పని చేయలేదు మరి యిప్పుడు రామా రామా అంటే ప్రయోజనం ?"

"రామా రామా— కాదు డాక్టరు రామారావుగారి కోసం "

కళ్ళెర్రచేసి ఉగ్రనరసింహాకృతి దాల్చిన విశ్వానందను చూసి ముసలాడు అంతటితో ఆగిపోయాడు

"ఎదిహేనేళ్ళనుంచి యిక్కడ వుంటున్నా ఆ పరమార్థ తత్వం ఏమీ నీ బుర్ర కెక్కలేదు మనిషి చచ్చిపోయేటప్పుడు యమకింకరులు జీవుణ్ణి గొలుసుల తో బంధించేటందుకు ప్రయత్నం చేస్తూండే స్థితిలో ఎవడైనా డాక్టరు రామారావుకోసం కబురు చేయమంటాడా ? ఎచ్చివాడా ! అతడి ఆత్మ డాక్టరు రామారావు కోసం కాదు యిప్పుడు తపించుతున్నది— ఆ అయోధ్యారాముడుకోసం— కాని చాలా ఆలస్యంగా— అకాలంగా " విశ్వానంద కళ్ళు తుడుచుకున్నాడు

"రైల్వేస్టేషనుకు తీసుకుపోతే, మంత్రం "

విశ్వానంద సింహంలాగా ఛెంగున లేచాడు

"ఓరి దైవద్రోహీ ! చచ్చిపోయేవాళ్ళ ఆత్మల్ని కూడా మంత్రతంత్రాల వైపు తిప్పేటందుకు ప్రయత్నంచేసే పాపం డుడా " విశ్వానంద ప్రుద్రేకంతో యిక మాట్లాడ లేక పోయాడు

కృష్ణారావు కొంత తెప్పరిల్లి "మళ్ళీ తెర రాకముందే ఆయన్ని రా-మా-రా—" మళ్ళీ తెలివచ్చి అతడు చాప మీద పాములాగా మెలికలు తిరిగి పోతున్నాడు

విశ్వానంద, కృష్ణారావు పక్కగా చాపమీద కూర్చుని విచారంగా అన్నాడు-

"రాడు, నాయనా, రాడు త్రేతాయుగంలో వచ్చి దర్శనమిచ్చినంత తేలిగ్గా— యీ పాడు కలియుగంలో పిలవగానే వచ్చి దర్శనం యివ్వడు" విశ్వానంద మళ్ళీ కళ్ళు తుడుచుకున్నాడు

కొద్దిసేపట్లో కృష్ణారావు చాపమీద మెలికలు తిరగడం మానేశాడు!

బయట— సృష్ట్యాదినుంచి యీనాటివరకు మానవుని చేత తాకబడని నిర్మలప్రకృతిలో దేవుడు సృష్టించిన వివిధ జీవులు కేరింతలాడుకుంటున్నాయి